

RÜGYEK ÉS GYÖKEREK

Dr. Jane Goodall alapította egyesület a természetért, az állatokért és az emberekért

ARügyek és Gyökerek Egyesület egy fiatal, közhasznú szervezet, amely környezeti neveléssel foglalkozik. Az egyesület célja, hogy az állatok, a környezet és az emberi közösségek védelmére és tiszteletére tanítsa a fiatalságot. Bár az egyesület neve Magyarországon még kevésbé ismert, alapítójáé annál inkább, hiszen a szervezetet maga Dr. Jane Goodall, DBE alapította. Az egyesület megismertetését sorozatnak szánjuk, első cikkünkben a szervezet háttéréről és alapítójának életéről írunk.

A történet még a II. világháború előtt, 1934-ben kezdődött, amikor Jane Vanne-nek és Mortimer Morris-Goodallnak április 3-án lánya született, aki anyja után a Jane nevet kapta. Már kisgyermekként elbűvölték az állatvilág csodái, és még szülőhelyén, London szívében is megtalálta a lehetőséget arra, hogy felfedezőútra induljon, és kifürkésze a természet rejtett titkait. Két évtized elteltével, 23 éves korában egy nyaralás során megismerkedett Dr. Louis Leakey-vel, a híres antropológussal. A professzor azonnal felismerte benne a lelkesedést, melyet régóta keresett. Leakey korának azon kevesei közé tartozott, akik hittek abban, hogy az emberszabásúak között kell keresni az emberiség gyökereit. Jane személyében megtalálta a tökéletes személyt arra, hogy a csimpánzok életének rejtelmeibe betekintést nyerhessen. Kapcsolatai révén Leakey megteremtette az anyagi háttérét annak, hogy Jane fél évig a tanzániai Gombe patak mentén a csimpánzok viselkedését tanulmányozza. Ezzel Jane gyermekkori álma vált valóra.

Az első nehézség, amivel Jane-nek meg kellett birkóznia, hogy a csimpánzok tartottak az emberektől és így messze elkerülték őt. Teltek a hetek és a hónapok, fogyott az anyagi támogatás, és nem lehetett tudni, hogy mikor jön el az a pillanat, amikor a csimpánzok végre közel engedik őt magukhoz, és talán valami lényegeset tudhat meg róluk. Közeledett a kiküldetés

vége, amikor egyik reggel Jane újra elindult, hogy a csimpánzok nyomába eredjen, és korszaknyitó felfedezést tett. Megpillantotta az egyik csimpánzt, ahogyan egy természetvár tetején ülve egy fűszál segítségével természetet halászott ki abból. Ezt az eszközhasználatot pár nap elteltével újra megfigyelte. Ő maga sem akart hinni a szemének, és azonnal vitte a hírt mentorának, aki pontosan valami ilyen felfedezésre számított. Közzétette a felismerést a tudóstársadalomban, ahol azonban dogmatikusan hitték, hogy eszközhasználatra kizárólag az ember képes, ezért a hír inkább felháborodást és hitetlenkedést, mint elismerést váltott ki. Leakey-nek azonban sikerült a National Geographic Society-től támogatást szerezni, amely további évekre biztosította Jane kutatási költségeit.

Néhány év elteltével csökkent az ellenállás és már a cambridge-i egyetemen is elismerték eredményeit. Annak ellenére, hogy Jane egyetemi diploma híján volt, később lehetőséget adtak számára, hogy doktori disszertációt készítsen felismeréseiből. Ekkor a csimpánzok már megszokták jelenlétét, így újabb és újabb felfedezésekre tett szert, amelyeket különféle nemzetközi konferenciákon ismertetett meg a hallgatósággal. 1977-ben megalakult a Jane Goodall Intézet (JGI), amely eleinte Jane gombei kutatómunkáját segítette, azóta pedig világméretű intézetté nőtte ki magát.

1986-ban Jane részt vett egy, a csimpánzok helyzetével kapcsolatos nemzetközi konferencián, mely gyökeresen megváltoztatta életét. A kongresszuson szembesült a ténnyel, amelyet már Gombéban is tapasztalt: Afrika-szerte óriási iramban fogynak az általa úgy szeretett csimpánzok. A fejlemények alapján eldöntötte, hogy nem maradhat tétlen, a viselkedési kutatásoknál többet kell tennie. Így hátrahagyva eddigi életét, amely immár 25 éve az otthonát jelentette számára, megszerzett tudását felhasználva új küldetésbe kezdett.

A csimpánzok számának rohamos csökkenése több okra vezethető vissza, melynek a terhét mindannyian hordozzuk. Az egyik a csimpánzok élőhelyének pusztítása, a kávé- vagy banánültetvények rohamos terjeszkedése. Egy másik ok az illegális állatkereskedelem, melynek túlélő példányai cirkuszokban, szállodákban és egyéb szórakoztató helyeken találhatók új, egy életre szóló szenvedést jelentő „otthonra”. Bár ezek csak kiragadott példák, érzékeltetik Jane Goodall céljait, a mindennapi tetteinkkel nem csupán a közvetlen környezetünket befolyásoljuk, hanem a tőlünk több ezer kilométerre élő állatok sorsát is. Jane felismeri, hogy e tényeket nem csak a tudóstársadalommal kell megosztania, hanem közvetlenül kell szólnia a felnőttekhez, fiatalokhoz és a gyerekekhez egyaránt. Különösen fontosak a gyerekek, akik nyitottak és fogékonyak az új ötletekre, és akik Földünk sorsát alakítják a jövőben.

1991-ben Jane tanzániai lakásának verandáján üldögélve az erdőirtás problémájáról beszélgetett 16 helyi fiatallal, amikor a gyerekek tetterre készen vállalták, hogy tesznek valamit ez ellen. Így született meg az első Roots & Shoots csoport, mely rögtön fák ültetésébe kezdett. A Roots & Shoots (magyarul Rügyek és Gyökerek) hálózat azóta fiatalok világméretű mozgalmává nőtte ki magát. Közel 100 országban alakítottak már gyerekek és fiatalok csoportokat a program keretein belül, hogy olyan projekteket vigyenek végbe, melyekkel az emberek, az állatok és a természet javát szolgálják. Bár a végső cél az, hogy világméretű változást érzünk el, a Roots & Shoots hálózat lényege, hogy a gyerekek a saját környezetükben tegyenek valamit a lokális problémák megoldására. A Roots & Shoots projektekről a későbbi számokban bővebben írunk. Ezek a projektek a következő három témakörhöz kapcsolódnak:

Természet

A környezet pusztítása minden élőlényre nézve drámai hatást. A Roots & Shoots ökológiailag fenntartható fejlődésre irányuló képzési programokat indít és támogat a fejlett és a fejlődő országokban egyaránt. A hálózat az iskolákban végzett környezet- és természetvédelmi tevékenységei, illetve a JGI biodiverzitás, fenntartható mezőgazdálkodás, erdősítés, élőhely-rekonstrukció és a természetes erőforrások terén működő projektjei által igyekszik megőrizni a fajok sokféleségét, valamint a növények, az állatok és az emberek élőhelyeit.

Állatok

Az esőerdők pusztítása és az illegális vadászat miatt erősen veszélyeztetetté vált a vadállatok léte. Ezért a hálózat egyik fő célja a vadon élő állatok, különösen a főemlősök és élőhelyeik szigorúbb védelmének biztosítása. Másik fő cél a jobb életkörülmények kivívása a fogságban élő vad-, házi- és haszonállatok számára.

Emberek

Az állatok és a természet védelme csak akkor lehetséges, különösen a fejlődő országokban, ha a népesség életfeltételei javulnak és az alapvető jogaik biztosítottak. Fontos az ember-állat-környezet közötti összefüggésekről, a fenntartható gazdálkodásról, célzott növénytermesztésről szerzett tudás közvetítése. A különféle kultúrák figyelembe vétele mellett, kizárólag az életfeltételek biztosítása által lehetséges az állat- és növényfajok hosszú távú védelme.

A Rügyek és Gyökerek Egyesület a Roots & Shoots hálózat részeként ebbe a harcba kapcsolódott be. Az egyesület célja a csimpánzok és egyéb állatfajok védelme mellett a helyi környezetvédelem és természetvédelem támogatása továbbá a fiatalok környezeti nevelése. Projektjeink hozzájárulnak ahhoz, hogy az óvodásoktól az egyetemistákig minden korosztály megismerje, és tapasztalati úton elsajátítsa, miként tehet aktívan hazai vagy akár nemzetközi szinten is Földünkért. Célunk, hogy minél többen felismerjék annak tényét, valamennyi cselekedetünk hatással van a környezetünkre. Munkánk alapját az emberekkel, állatokkal és a természettel való tiszteletteljes, fenntartható bánásmód támogatása jelenti. Jelenlegi projektjeink közé tartozik például az újraterjesztés textiltáskák jelentőségének hangsúlyozása, a Jane Goodall Intézet afrikai menhelyein élő csimpánzok jelképes örökbefogadása és ezzel életkörülményeik javítása, magyarországi kutyamenhelyeken élő kutyák sétáltatása, dokumentum filmek vetítése egyetemistáknak, a társadalomból kiszorult emberek életéről. Ezekről a tevékenységeinkről és egyéb programjainkról bővebben a következő számokban, illetve honlapunkon olvashatnak.

Csatádi Katalin, Heim Anita